

Дулицький Альфред Ізраїльович — зоолог, еколог, епізотолог, педагог

Ганна Сироткіна¹, Ігор Загороднюк²

¹ Російське товариство істориків-архівістів (Алушта)

² Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)

e-mail: sirotkina37@mail.ru; zoozag@ukr.net

SIROTKINA, A., I. ZAGORODNIUK. Dulitsky Alfred Izrailevich, a zoologist, ecologist, epizootologist, and teacher. — A short biographical sketch about A. Dulitsky, the famous Crimean zoologist, ecologist, nature conservationist, who devoted his whole life to the study of the Crimean fauna and the protection of the nature of the peninsula. Alfred Izrailevich is one of the leading environmental experts in Crimea, more than once he was the organizer and participant of scientific and practical conferences and seminars at various levels on environmental topics, the organizer of the 10th Theriological School (2003). With his participation in 2015, the first Red Book of the Crimea was published; he is the author and co-author of a large number of scientific and popular science books about mammals of the peninsula.

Біографічні деталі

Дулицький Альфред Ізраїльович народився 22 лютого 1938 р. у м. Керчі Кримської АРСР. Батько — економіст, банківський працівник Семен (Ізраїль) Дулицький (1912–1982), мати — Малка (Марія) Вассерман, бухгалтер (1912–1997). У шкільні роки навчався в Алуштинській, Радянській, Новоселівській, Красноперекопській середніх школах. У 1955 р. вступив до Одеського технікуму харчової промисловості на будівельне відділення, який закінчив у 1958 р. У тому ж 1958 р. вступив до Одеського держуніверситету ім. І. І. Мечникова на біологічний факультет.

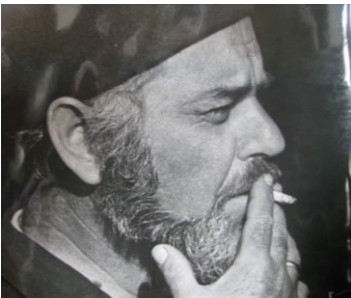

Рис. 1. Альфред Дулицький — старший науковий співробітник Кримського державного заповідно-мисливського господарства (КЗМГ), кінець 1960-х рр.

Один із найпродуктивніших періодів пов'язаний із роботою в Кримському заповіднику (КДЗМГ), де був творчий колектив, включаючи Ю. В. Костіна. Разом на мотоциклі вони їздили на польові роботи до заповідних гір, по всьому Криму, на Лебедині острови, працювали над спільними публікаціями. Темою досліджень А. І. Дулицького було вивчення та моніторинг ссавців півострова.

3 ОДУ перевівся до Харківського держуніверситету ім. В. Н. Каразіна на 3 курс, на кафедру зоології під керівництво проф. І. Б. Вовчанецького. Спільно з І. Б. Волчанецьким та О. С. Лисецьким брав участь в експедиційній роботі на Північнодонецькій біостанції та в орнітологічній експедиції в Дагестані. У 1964 р. захистив диплом на тему «Птахи гір, обривів і осипів Дагестану» й отримав кваліфікацію біолог-зоолог, учитель біології та хімії.

У 1963 р. одружився з Раїсою Володимирівною Байковою (1940–2012), філологом за спеціальністю. У шлюбі народилася донька Олена (29.11.1963), яка пішла стопами батька і стала біологом. У 1965–1967 рр. А. І. Дулицький працював у Бабаївській сільській школі Харківської обл. вчителем біології та хімії. Оскільки завжди мріяв про роботу в заповіднику, надсилав десятки запитів у різні заповідники. Допоміг випадок: зустріч університетського товарища В. Гнатченка, наукового співробітника КДЗМГ, який запропонував йому своє місце. У результаті А. І. пропрацював у КДЗМГ старшим науковим співробітником 17 років, у 1967–1984 рр.

У 1984 р. А. І. отримав запрошення керівництва Протичумної станції (ПЧС, Сімферополь) перейти до них на посаду біолога-зоолога, і згодом він став завідувачем Лабораторії моніторингу осередкових систем, де протягом багатьох років займався вивченням ссавців Криму як потенційних збудників інфекційних захворювань.

У 2005–2012 рр. Альфред Ізраїльович викладав у Кримському агротехнологічному університеті на кафедрі мисливствознавства й екології лісу, був керівником дипломних проєктів у ТНУ ім. В. І. Вернадського.

З 1991 р. постійно проживає у Сімферополі.

Ключові наукові дослідження

Область наукових інтересів Альфреда Ізраїльовича широка — питання біорізноманіття та охорони природи, санохорони території, епізоотології та медичної теріології, організація мисливського господарства. У 1982 р. у Москві у Всесоюзному НДІ охорони природи та заповідної справи під керівництвом професора М. А. Воїнственського А. І. Дулицький захистив кандидатську дисертацію на тему «Ссавці Криму, їх практичне значення та охорона».

На думку самого дослідника (інтерв'ю), найзначнішими його роботами є такі: «Рукокрилі спелеобіоти Криму», опублікована спільно з В. П. Душевським та Р. П. Стеньком (1989); «Генеративна стратегія в кримській популяції сірого пацюка» спільно з Л. С. Арутюняном (1990); «Деякі аспекти структури популяції європейського муфлона в Криму» (1992); «Анотований список ссавців Криму», підготовлений спільно з М. М. Товпінцем (1997).

Альфред Дулицький — автор понад 200 наукових і науково-популярних статей, 10 монографій і довідників, науково-популярного видання «Біорізноманіття Криму. Ссавці: історія, стан, охорона, перспективи» (2001).

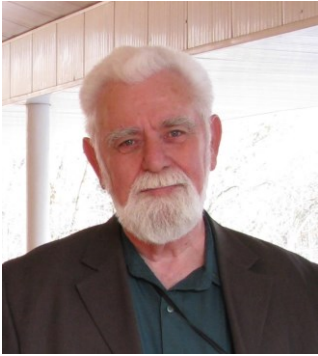

Рис. 2 (ліворуч). А. І. Дулицький у період викладання в КАТУ, 2008 р., фото І. Л. Євстаф'єва.

Рис. 3 (праворуч). Зоологи А. І. Дулицький та А. В. Паршинцев на ревізії зооколекції у національному парку «Кримський», квітень 2019 р. Фото Г. Сироткіної.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки:

У 1970-х — на початку 1980-х рр. А.І. зробив істотний внесок у поповнення та каталогізацію зоологічних колекцій профільних інститутів СРСР (Зоомузей Московського державного університету, Музей ЗІН, Зоомузей КДУ, Національний науково-природничий музей НАНУ, Музей природи Харківського університету, колекція О. П. Кузякіна та ін.). На початку 1970-х Альфред Ізраїльович брав участь у проектуванні та створенні експозиції зоологічної зали Музею природи КДЗМГ.

Альфред Ізраїльович завжди займав активну громадянську позицію, входячи до різноманітних наукових і природоохоронних рад та оргкомітетів. З першого дня організації Кримської Асоціації «Екологія та мир» й дотепер є активним учасником її роботи. У 1997 р. увійшов до редколегії видань «Біорізноманіття Криму: оцінка та потреби збереження» й «Біологічна та ландшафтна різноманітність Криму»; один із засновників та заступник голови Республіканської асоціації підтримки біологічної та ландшафтної різноманітності Криму «Гурзуф-97». У 1999 р. — член редакційно-експертної комісії книги «Крим: книга рекордів».

На початку 2000-х рр. А. І. входив до складу громадської ради при Держкомлісі Криму, був членом постійної Комісії з першого видання Червоної книги Республіки Крим, є членом-кореспондентом Кримської академії наук. Багато років був у раді Теріологічної школи, став головним організатором ювілейної 10-ї Кримської теріошколи «Острівні ефекти та геоінформаційні системи», проведеної в с. Прохладне 6–11 жовтня 2003 р. (Дулицький 2004). На всіх школах, де проводились огляди-конкурси дипломних та аспірантських тем теріологічного спрямування, входив до журі таких конкурсів (напр. Теріошкола в Луганську 2005 р.).

Має нагороди та відзнаки: 1999 — Лауреат премії Ради міністрів АР Крим у номінації «Прикладна наука та освіта»; 2001 — Почесна Грамота Ради Міністрів АР Крим за перемогу у конкурсі проєктів публікацій з охорони природи — за проєкт серії книг «Біорізноманіття Криму».

Література

- Дулицкий, А. И. 2001. Биоразнообразие Крыма. Млекопитающие: история, состояние, охрана, перспективы. СОНАТ, Симферополь, 1–208.
- Дулицкий, А. И. 2004. Десятая (международная) Териологическая школа-семинар зоологов заповедников и биостационаров Украины. *Вопросы развития Крыма*, **15**: 9–19.
- Дулицкий, А. 2006. О некоторых терминах, проблемах и практике заповедного дела. *Фауна в антропогенной среде*. Луганск, 2006. 217–222. (Серия: Труды Териол. школы; Vol. 8).
- Дулицкий, А. 2008. О понятии «раритетность» с точки зрения статуса крымского благородного оленя. *Раритетная териофауна и ее охрана*. Под ред. И. Загороднюка. Луганск, 44–48. (Серия: Труды Териол. школы; Vol. 9).
- Дулицкий, А. И., С. П. Иванов, М. И. Руденко, А. В. Паршинцев, А. А. Сироткина. 2019. Териологическая коллекция Крымского природного заповедника: история, состояние, статус и перспективы сохранения. *Заповедники — 2019: Биологическое и ландшафтное разнообразие, охрана и управление*. Симферополь, 347–355.
- Костин, Ю. В., А. И. Дулицкий. 1978. *Птицы и звери Крыма: Научно-популярный очерк*. Таврия, Симферополь, 1–112.
- Костин, Ю. В., А. И. Дулицкий, И. В. Мальцев. 1981. *Редкие животные Крыма. Справочник*. Таврия, Симферополь, 1–160.
- Костин, С. Ю., А. И. Дулицкий, А. А. Сироткина. 2020. История зоологических исследований в Крымском заповеднике: позвоночные животные. *Научные записки природного заповедника «Мыс Мартьян»*, **11** (История науки), 1–206.
- Паршинцев, А. В. 2018. Атлант Крымской экологии (интервью с предисловием и комментариями накануне юбилея). *Экосистемы*, **13** (43): 89–97.
- Сироткина, А. А. 2019. *Главный заповедник Крыма*. Бизнес-Информ, Симферополь, 1–288.

СИРОТКИНА, А., І. ЗАГОРДНЮК. Дулицкий Альфред Израйльевич — зоолог, еколог, епізоотолог, педагог. — Короткий біографічний нарис про відомого кримського зоолога, еколога, природоохоронця, який все життя присвятив вивченню фауни Криму та охороні природи півострова. Альфред Израйльевич є одним з провідних експертів-екологів Криму, не раз був організатором та учасником науково-практичних конференцій та семінарів різного рівня на природоохоронні теми, організатором 10 Териологічної школи (2003). За його участю 2015 р. видано першу Червону Книгу Криму, він є автором та співавтором великої кількості наукових та науково-популярних книг про ссавців півострова.